

Borszéký György

Megmaradt az apja fiának

— Emlékezés ifjabb Krúdy Gyulára —

Felöltőjét panyókára vetette. Úgy ment kimért léptekkel a jártató felé, alig egy-két méterre a fehér kerítéssel elválasztott zöld gyeptől, hogy szemügyre vegye a lovakat. Sötét haja a halántékán már ezüstösen csillogott, bonvivánok szokták így festetni a hajukat. De az ő haja a természettől őszült, nem is tűrt volna meg semmi mesterségest magán. Szürke zakót viselt négy külső zsebbel, a bal alsóban tartotta a versenyújságot. Gomblyukában piros székfű bámulta kíváncsian a világot, Gelb Malvin vámháztéri virágüzletében jól tudták, hogy minden szombaton egy szálat félre kell tenni számára.

Arca mindig napsütötte barnás volt, mint egy éppen Pesten járó indiai hercege vagy valakié, aki tegnap érkezett meg a Riviéráról. Ettől ütött el patyolatfehér inge, csak aki nagyon közelről vizsgálta, vehette észre, hogy gondos kezek rojtokat vágtak le a kélzélóról, és hogy a ruhán a szálak itt-ott nekiindultak a kopásnak. Ha megfestették volna a hanyag eleganciát, ő lehetett volna a modell, nem a ruha viselte őt, mint általában, hanem ő viselte a ruhát. Ehhez a külső tartáson kívül megvolt benne a belső tartás is.

Így sétált többnyire a kétpengős kasszákhöz, hogy megfogadja Balambér II-t vagy Sejhajt, ahogy azt az otthoni estéken már előre kitervelte. Néha tippekre is adott, a trénerék és a zsokéék az apai emlékek jogán egyszer-egyszer fülébe sügtak egy lónevet, de a ló, az apa szerencséjéhez híven, majd mindig a vert mezőnyben kullogott. Ilyenkor apróra szakította a fogadási szelvényt, és egykedvűen nézett a világba, mint akit a pénz anúgy sem érdekel. Hiába volt kint áprilistól októberig a hétvégeken, a versenytéren személyesen kevesen ismerték. Mint az igazi urak, ő sem volt könnyen barátkozó, tartózkodó magányban élte a világát.

A kevesek azonban tudták róla, hogy *Krúdy fiának* született...

* * *

Voltak persze, igaz, hogy nagyon ritkán, ünnepnapok is. Ha történetesen bejött a befutó és nagyot fizetett a kassza, zsebre gyúrta a nyereséget, s az égre nézett. *Ezt a Papa küldte* – mondta nagyon komoly arccal, ki más is küldhette volna, hogy felvidítsa? Ilyenkor elkapta a jókedv, de csak a szeme árulta el az örömet.

Együtt hagytuk el a pályát. Fiákerbe ültünk, sohse taxiba, azt tartotta, hogy úriember saját autón jár vagy fiákert bérel, ha nincs pénze, autóbuszra száll, de a taxit a nyeresben lévő vigécnek, meg a vidékről felruccant sertéskereskedőnek hagyja. Előbb Bábuskáért kocsiztunk, így hívták a szerelmét, azután hol a feleségemért, hol a szőke tündérért. Az egyik kellemesen okos és nagyon művelt, a másik elragadó szépség, de a Nobel-díjra nem jelölték volna. Látásból ismerték egymást, és kölcsönösen szisztegettek egymásra, nem tudták vagy nem akarták tudni, hogy számomra csak *ketten* együtt jelentettek *egy* egészet.

Így jártunk négyesben a budai kiskocsmá kertjébe. Rendszerint a Pacsirta volt a cél, ritkábban az Aranykacsa, apja kedvenc helyeit mindig elkerülte, nem akarta, hogy az

élelérzékenyülés esetleg erőt vegyen rajta. Az asztalnak az udvar végén kellett állnia, a viláért sem a középben, lehetőleg egyforma távolságra a bejárattól és a zenétől. Elsőnek jött a ráklevés, csészében hozták, ha aznap nem volt az étlapon, rostonsült süllő pótolta, égnek meredő ropogós farokkal. Aztán sertésborda bácskai módra, vastagon sütötték rá a tejfelt a bordát borító puha zöldségre, végül szamócza vagy eper tejszínhabbal, ahogy azt a szezon engedte. Akinek még édességre lett volna kedve, ott állt a tálon Suhajda úrnak ezüstpapírba bújtatott desszertje.

Fehér bort ittunk a vacsorához, mindig kimértet, véltük, hogy a palackos bor csak a külföldi turista vagy a zenés kávéházban mulatozó vendég számára csábító nedű. Ha kivételesen nagy volt a nyereség, Törley pezsgő került az asztalra, azt is borosüvegbe kellett tölteni a konyhán, nehogy kandí szemek nézzenek felénk. De a kucséber, mikor az asztalra tette két babáját és a rózsát áruló cukrosmosolyú virágos leányka, jól tudta, hogy mitől gyöngyözik a hasasüvegben a bor.

A cigány csak akkor jöhetett az asztalhoz, ha odaintette őket, és újabb intésre tüstént el kellett tűnniök. Tudták vagy talán csak megsejtették, hogy mit kell játszani: előbb régi nóták sírtak fel a vonó alól, utána egy-két Fráter Loránd és Balázs Árpád szerzemény, divatos műdal még véletlenül sem. Ilyenkor hátradúlt, nem énekelt, még csak nem is dúdolgatott, inkább behunyt szemmel hallgatott, mint aki öreg emlékeket ébreszt. Pénzt a cigánynak titokban csúsztatott oda, néha a banda napi lózungjának több mint a fele ebből állt.

Csak záráskor indultunk haza. A kapuban még ott állt a fiáker, gazdája remélte, hogy visszafelé is lesz fuvar. Ő az úton néha zsebébe nyúlt, fényes pengők perdültek kifelé, hadd örüljön másnap a szegény. Előbb a hölgyek kerültek haza, ő volt az utolsó a sorban. A fiákeres másnap elhencegte, nagyurat vitt előző este, de arról mélyen hallgatott, a duplán számított borsos fuvardíjból a nagyúri vendég három pengővel adósa maradt.

* * *

Barátságunknak bőven volt alapja. Egymáshoz közel hozott az érdeklődés közös szintje, apáink múltja, a lóverseny, az olvasmányok. Akkoriban sokat olvastam, ő még többet, hivatalból is olvasott. Kenyerét mint könyvtáros kereste, sovány kenyér volt, de itt-ott élvezet.

Egyik nyári este feljött hozzám a Molnár utcába. Borozgattunk, csengődi rizlinget, egy közeli pincében mérték, karikára vágtuk a gyulait, zöldpaprikával megfejelve, mellette ott állt a rozscipó. Régi korokat idéztünk, apáink is szóba jöttek, becsülték egymást, ezt írás vallotta, végül mindkettő tűzben égett el, az egyik az írás, a másik a politika lángjában. Ahányszor apját emlegette, kis áhítat volt a hangjában, így adózott az apa emlékének „*az álomvizek meselátó hajósának*” egyetlen fia. Aztán az írók, majd a költők kerültek sorra. Attila, Lőrinc és a többiek, köztük Villon, ahogy azt Faludy akkoriban megénekelte.

Szemben az ablak tárva-nyitva, ránézett a túloldali lakásra. Víg társaság gyűlhetett össze, áthallatszott a nevetés és a rádió vidám zenéje. Aztán hirtelen csönd lett. Láttuk, ahogy a vendégsereg csoportban állt a rádió köré. Hangfoszlányok jutottak hozzánk, én is felálltam és kinyitottam a rádiót.

Férfihang szólt, komoly, sötét hang. Újra és újra ismételte a rendkívüli híradást: „*A vezéri főhadiszálláson bomba robbant, a Führer is megsebesült. A részletek még ismeretlenek.*” Nem szólt többé a tánczene, végképp elsöpörte a bomba.

Egymásra néztünk, akkor már álltunk mind a ketten, úgy szorítottunk kezet. *A téboly végre véget ért* – szólt (a hangja). *És a háború is* – feleltem én. Szavak nélkül gondoltunk

a közös barátira, akit a Gestapo hurcolt el egy éjjel, és a miniszterelnökre is. Hol bujdosik, míg gazdája trónol a Várban?

Kettesével szedtem a lépcsőt, nem volt türelmem megvárni a liftet, úgy szaladtam le az utcára. Halvendégül szemben a pincében, halánycecek kedvenc fészke, a friss halat naponta kapta a bárkákról a Ferencz József híd felett. Emlékeztem, a kézzel írott étlapon ott állt, hogy pezsgő. Mikor kértem, a hűtő alján találtak egyet, magamhoz vettem, mint egy trófeát.

Töltöttem és koccintottunk. Isten adjon boldogabb jövőt, csendültek össze a poharak. S szemünk egymásra nevetett.

Másnap reggelre kiderült, korai volt az örömünk.

* * *

Nyáron, 1956-ban hetekig nem találkoztunk. A versenyen is csak egyszer láttam, akkor is csak rövid időre. De egyik este megszólalt a telefon: *az Írószövetségből beszéltek, nagy dolgok vannak készülóban*. Ennyit mondott.

Tudtam, hogy lázasak a napok. Előző este a Tiszti házban ott álltam a folyosón, a Petőfi kör tartotta ülését, a terembe már nem fértem be. Hangszórók hozták a hangot: a vallo-mások napja volt. Előbb Déry, aztán Losonczy meg a többi, a Pártban korábban csillagok. *Hazudtunk mindig, éjjel-nappal, napsütést jósoltunk akkor is, ha esőt jeleztek május elsejére, és Koreában sem volt bacilusbomba*, vallotta az, ki Kossuth-díjat kapott a hírért. A tapstól majd megrepedt a fal.

Még néhány hónap: sortűz a parlamentnél, kérdő szemű viaszos arcok, tankok csordája, szétlőtt házak, aztán kúszás a drótsövénynél, osztrák falu, Vöröskereszt, salzburgi lager-hónapok.

Kanadából írtam neki – szemrehányón. Nem válaszolt a korábbi lapra, most megírtam, mit is mondott a barátságról Szindbád nevében Márai. Megjött a válasz. *„Ha Krúdyt tanulnád, nemcsak Márait, tudhatnád jól, a barátsághoz nincsen szükség külön jelekre.”* Azt is megírta, nyugdíjba megy és Bábuskával vidékre költözik.

Utána már csak halálának jött meg a híre. Könnyes lélekkel búcsúztam tőle, egy jóbaráttal kevesebb. Párizsban az Irodalmi Újság tükrözte a gyászomat.

* * *

Évekkel később tanulmányt írt az apáról a hazai írók egyike. A fiáról is szólt, rokonszenves, feddhetetlen férfi – mondta róla, de hozzátette ajkbiggyesztéssel: *„örökösen az apját szolgálta, csupán a Papa fia maradt”*.

Honnan is tudhatta volna a nem egészen kitűnő író, hogy odaát az égi úton, hol apa s fia karöltve járnak mesélgetve múltak varázsát, barátom mellén a kitüntetés: megmaradt az apja fiának?